■ ***Miniszteri kóstoló***

Szegedi kutatók kenyere

(Folytatás az 1. oldalról.)

Az intézet főigazgatója, *Frank József* nem kis eredményről számolt be akkor, amikor leszögezte, a GKI senkinek sem tartozik, s még a mai napig *fenn tudott tartani egy olyan kutatási bázist, melyben ötszáz ember keresi meg a kenyérre valóját.* Az 1924 óta többször átszervezet intézet egyik élő ellentmondása, hogy a kutatási támogatások folytonos lefaragásával olymértékben piaci alapokra kényszerültek, hogy *bevételeik 90 százalékát maguk teremtik elő.* Miközben a tíz százaléknyi állami pénz fejében kell eltűrniük az intézményi gazdálkodás olyan ellentmondásait, mint például azt, hogy megtakarítást nem vihetnek át a következő évre.

A szigorú elszámolású, igazgatósági rendszerben működő cég *több mint száz minősített, elsősorban gabona és napraforgó fajta tulajdonosa.* Elsősorban a napraforgóhibridek szerepelnek külföldön is köztermesztésben.

Nemzetközileg elfogadott módszer, hogy a vetőmag bevételekből az alapkutatásba is csorog vissza. Tíz éve emiatt léptek be abba a Gabonamag társaságba, melyet huzavonákkal, de nemrégiben sikerült teljes egészében GKI érdekeltséggé tenni. Ezt a konszolidálódó helyzetet borítaná fel, ha megvalósulna az a tervezet, mely a kutatásról lehámozná a profit orientált tevékenységeket, vagyis az eddigi munkájuk például licenszdíjban csordogáló hasznát. Pillanatnyilag a vetőmagvak megugrott kereslete azt is lehetővé tette, hogy készpénzért adják a portékát.

A miniszter figyelmébe ajánlott gondolatokból kiemelkedik, hogy a mezőgazdasági kutatások hihetetlen mértékű, nemzetközi konkurrencia harcában *legalább a hazai terepen kapjanak védelmet az erőfölényben lévő világcégekkel szemben.* Feltétlen be kellene kapcsolódni azokba az üzletekbe, amelyben helyzeti előnyünk van. Például a hatalmas lehetőségek előtt álló ukrajnai mezőgazdaságba, mely ma is óriási vetőmagfelvevő. A magyar tudomány értékeit, az információkat védeni kell, s a tudományos műhelyek üzleti alapú privatizációjával is érdemes csínján bánni.

A miniszter szerint *a költségvetési tervezet már tükrözi a mezőgazdaság prioritását,* s ő maga azon lesz, hogy ezen belül a kutatás is kerüljön reflektorfénybe.

Frank József a mezőgazdasági tudományokban felhalmozott értékeink megőrzésére csak akkor lát esélyt, ha mielőbb megszűnik a cselekvést bénító bizonytalanság, a távlatnélküliség.

T. Sz. I.

Megnyílt a biotechnológiai kutatóintézet

■ Amint arról előző lapszámunkban beszámoltunk, Németország nagy segítséget adott az új magyar kutatóintézeti hálózat létrehozásához, s a németországi hasonló hálózat, a Fraunhofer menedzsmentje további együttműködésre kész. A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány szegedi biotechnológiai intézetének megnyitóján résztvett *dr. Paul Krüger* kutatási és technológiai miniszter kifejtette: alapos tájékozódás után döntöttek úgy, hogy a kelet-európai régió országai közül Magyarországot választják a beruházás színhelyéül. Elsősorban azért, mert úgy vélik, nálunk példamutatóan sikerült megőrízni a korábban is jelentős, szellemi-kutatói potenciált, és mert meggyőződtek róla, hogy a döntéshozók itt tudatában vannak: alkalmazott kutatások és innováció nélkül nincs lehetőség az életszínvonal javítására, a munkahelyek megőrzésére.

Bay Zoltán özvegye a laboratóriumban. (Fotó: Schmidt Andrea)

Mindazonáltal a miniszter „pilóta-projectnek" nevezte az új magyar intézményhálózatot: ezt *mintául, követendő példaként szánják a térség többi országa számára.* Az első intézet megnyitására azért is jött el – mondta dr. Paul Krüger –, mert az eseményt lényegesnek tartja a további német-magyar együttműködés szempontjából, s Magyarország jövőjét tekintve is. Kiemelte *Pungor Ernő* teljesítményét: a miniszter, az OMFB elnöke olyan időkben volt képes német és magyar költségvetési pénzeket megszerezni „nagyvállalkozásához", amikor ez egyik országban sem könnyű, mert a pénz kevés és sok helyre kell.

Pungor akadémikus kiemelte: az általa elképzelt, a kormány által támogatott beruházás *modern szemléletű kutatók új generációinak nevelését és foglalkoztatását egyaránt ellátja.* Olyan magas szintű fejlesztésekre és azok ipari megvalósítására képes szakemberekre van szükség, akik idővel milliárdos vállalkozásokat organizálnak. Hogy ez nem tartozik az utópiák birodalmába, mutatják az OMFB egyéb újításainak, például pályázati rendszerének sikerei: a négyezer körüli beadott pályázatból az idén 228-at bíráltak el, ennek 70 százaléka már a termelésben hasznosul és a rövid idő alatt is az ötszörösét hozta annak a pénznek, amit a pályázatokra fordítottak.

A szellemi tőke tekintetében nem rosszabbak az esélyeink, mint a fejlett országoknak – erősítette meg az Akadémia főtitkára, dr. *Keviczky László* is, aki azért megjegyezte: egyik szeme sír, a másik nevet, hiszen míg több akadémiai alapkutatási intézet a pénzhiány miatt éppen elvérzik, diadalmaskodik egy új, kétségtelenül fontos gondolat: *iparban hasznosítható fejlesztésekre van szükség.* Nemzetközi méretekben is változik a kutatási struktúra, új területek kerülnek középpontba; meggyőződésem, mondta a főtitkár, hogy ebben a folyamatban a régiók intellektuális hajtóereje rendkívül jelentős.

A régió és a város szellemi kapacitásának értékével működése első pillanatától tisztában volt az önkormányzat – mondta *dr. Lippai Pál* polgármester. Az új intézmény létrehozását az ötlet születésétől támogatta, hiszen nyilvánvaló volt, hogy a meglévő alapkutatási bázishoz kapcsolódó fejlesztő kutatás, s a továbbiakban a tervezett innovációs munka *a város gazdasági erejét és szellemi vonzását egyaránt növeli. Dr. Csirik János* rektor hangsúlyozta: biztos benne, hogy sem a biotechnológiai intézet kutatóin, sem az alapkutatásokkal foglalkozó intézmények, köztük az egyetemek együttműködési készségén nem fog múlni az új intézet sikere.

S.E.

■ ***Konferencia az öngyilkosságról***

Sok múlik az ország lélektani kultúráján

A konferencia fő szervezője *dr. Temesváry Beáta*, a SzOTE adjunktusa. Vele beszélgettem a rendezvény jelentőségéről, céljáról.

■ ***Ha a világstatisztikát emlegetjük, mi itt Szegeden soha nem mulasztjuk el hozzátenni: az országon belül Csongrád megye különösen veszélyeztetett terület. Van ennek szerepe abban, hogy a Tisza-parti város lett a színhelye az öngyilkosságról szóló tudományos tanácskozásnak?***

– Kétségtelen, hogy a rendezvény aktualitását, fontosságát még inkább átérzik azok a szakemberek, akik nap mint nap találkoznak az önpusztító magatartás tragikus következményeivel. Nem vezet azonban célhoz az egyes munkacsoportok elszigetelt tevékenysége: ezért vállalkoztunk arra, hogy fölsorakoztatjuk és összegezzük Szegeden az egész országban szerzett szakmai tapasztalatokat.

■ ***Eddig erre nem történt kísérlet?***

– A 80-as években elkezdődött TBZ-kutatások (társadalmi beilleszkedési zavarok) nem váltották be a hozzá fűzött reményeket. A '90-ben lezárult munka végeztével sem rajzolódott ki olyan egységes, átfogó kutatási, megelőzési program, amelynek révén ez a szakterület megkapná hazánkban az őt megillető kellő rangot és figyelmet. De legfőképp: a folytatás hiányzik.

■ ***A korábbi mellőzöttségnek talán politikai, társadalmi okai is voltak.***

– Ha egy társadalom azt tételezi föl magáról, hogy túl tökéletes, hajlamos arra, hogy szemet hunyjon az öngyilkosságok ténye fölött. Tabu témává válik mindaz, ami a halállal, a tragédiával kapcsolatos, úgy kezeli ezt a kérdést, mintha ilyen nem is létezne.

Ismert a szomorú statisztikai tény: az egész világon hazánkban a legmagasabb az öngyilkosságot elkövetők aránya. Ez késztette a szakembereket arra, hogy létrehozzák a Magyar Szuicídium-Prevenciós Társaságot, amelynek elnökségi ülésén született meg az elhatározás: első kongresszusukon igyekeznek körvonalazni egy átfogó kutatási és megelőzési koncepciót. Ennek a nagygyűlésnek a megszervezését vállalta magára a SzAB, valamint a SzOTE Ideg- és Elmegyógyászati Klinikája. A tegnap, pénteken kezdődött kétnapos tanácskozást, amelynek fővédnöke Göncz Árpád köztársasági elnök, dr. Csiszér Nóra főorvos, a társaság alelnöke nyitotta meg. Főreferátumot tartott két egyetemi tanár, dr. Ozsváth Károly és dr. Molnár Péter. Ezután a különböző szekciókban a depresszió kezeléséről, az öngyilkosság megelőzésének lehetőségeiről, az önkéntes halállal kapcsolatos attitűdökről, valamint egyes speciális kérdésekről hangzottak el előadások. A konferencia második napján, ma a krízisintervenció, az öngyilkosságot megkíséreltek ellátása, a gyermek- és serdülőkorúak veszélyeztetettsége, a jelenség statisztikai értékelése lesz a téma. A társaság közgyűlése előtt dr. Huszár Ilona a Közép-Európai Szuicidiológiai Munkacsoport célkitűzéseiről és terveiről számol be a mintegy 150 résztvevő előtt.

■ ***Mikor kezdett engedni a jég?***

– Az öngyilkossággal kapcsolatos kutatások klinikánkon '78-ban, országosan a 80-as évek elején kezdődtek, bár ezeknek is voltak előzményei. Az eredmények azonban többnyire az asztalfiókban maradtak.

■ ***Emlékszem jómagam is arra, annak idején miféle hercehurca előzte meg a TBZ kutatásokkal kapcsolatos első újságcikkeket. Mostanában viszont olyan információk keltek szárnyra, amelyek szerint a politikai változásokkal egyidőben csökkent a hazai öngyilkosságok száma. Nem gondolja, hogy esetleg ez is elhamarkodott derülátásra ad okot?***

– Sokakban túlzott optimizmus alakult ki azzal kapcsolatban, hogy az előnyös politikai változások, a gazdasági nehézségek ellenére is, tartósan csökkentik az öngyilkosság veszélyét. Gondoljuk csak végig ezt a századot: voltak tragikus évek és boldog újrakezdések. Száz év óta azonban – az ellentétes események váltakozása ellenére – a hazai öngyilkosságok száma lassan emelkedik. Ez a tendencia aggodalomra ad okot. Tudomásul kell vennünk: ha nem is létezik nemzeti karakter, a szociokulturális szokások öröklődnek. Ez a „kilépési mód" mint problémamegoldás, sajnos benne van a magyar tradícióban. Nem szabad szemet húnynunk efölött, inkább a megelőzésen kell törnünk a fejünket.

■ ***Miként tud ebben segíteni a tudomány?***

– Az ország lélektani kultúráját kellene olyan szintre emelni, hogy saját személyiségét fejlesztve ki-ki megóvja önmagát. Ha tudatosul bennünk, hogy a családban valaki már önkezével vetett véget az életének, ez a tudatosulás lehetővé teszi a megelőzést, a problémák helyes kezelését. De meg kell tanulnunk észrevenni a bajba jutott embert, mert a laikus is komoly segítséget tud nyújtani.

■ ***Mindez aligha képzelhető el egy ugyancsak fejlett pszichés kultúrájú társadalmi környezet nélkül...***

– Szükség lenne a pedagógusok, orvosok mentálhigiénés képzésére. Az ÁNTSz-szel és a Nemzeti Egészségvédelmi Intézettel közösen vállalkoztunk a családorvosok oktatására. Emellett azonban óriási felelőssége van a tömegkommunikációnak: a különböző öngyilkossági módok közlésével, érzékletes leírásával nem elriasztanak, hanem esetleg az ellenkező hatást érik el az önpusztításra hajlamos személyeknél. Működésbe lép az úgynevezett Werther-effektus, miként Németországban, ahol egy szomorú film hatására hirtelen kimutathatóan sok kamaszkorú diák dobta el magától az életet.

■ ***Ha nem közöljük a híreket, nem esünk ismét az 50-es évek hibájába?***

– Én csak a felelősségre hívom föl a figyelmet. Ne legyen ez tabu téma, de ne is kerüljenek reflektorfénybe ezek az esetek. A lélektani kultúrához tartozik az is, ki hogyan találja meg azt a keskeny ösvényt, amelyen úgy közlekedik, hogy segítsen, és ne ártson.

Chikán Ágnes

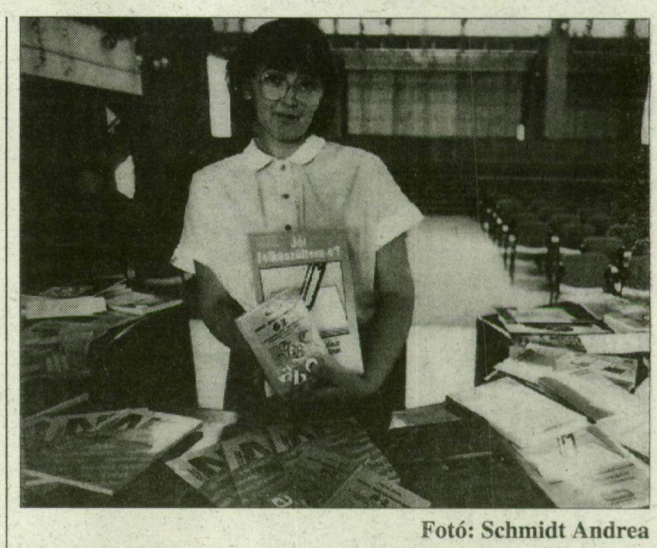

Fotó: Schmidt Andrea

Könyvbemutató a Deákban

Két igen értékes és hasznos, *Zánthó Róbert* egyetemi tanár szavaival élve „esztétikailag is kiváló" külsővel megjelenő nyelvkönyvet mutattak be tegnap délután a Deák Ferenc Gimnáziumban. A szépszámú érdeklődőt a kiadó nevében *Török Zoltánné,* a Mozaik Oktatási Stúdió vezetője üdvözölte, s elmondta, hogy 1990 óta foglalkoznak könyvkiadással, a most bemutatásra kerülő könyvek – *Müller József:* Német beszédfordulatok A-Z-ig és *Bernáth Árpádné-Gyémánt Magdolna:* Német nyelvkönyv – az első ilyen jellegű kiadványuk. Hamarosan azonban más nyelveken is adnak ki ilyen nyelvkönyveket. Most például a középiskolásoknak és az egyetemistáknak szánt spanyol nyelvkönyv kéziratán dolgoznak.

Zánthó Róbert tanár úr a könyveket méltatva elmondta, hogy kis hazánkat elárasztják a külföldről érkező idegen nyelvű könyvek, de magyar, honi szerzők tollából kevés ilyen hasznos munka jelenik meg. Annál értékesebbek e szegedi gyakorló pedagógusok által írt nyelvkönyvek, hiszen ezek a tapasztalt, a praxisban sok évet eltöltött tanárok művei, melyeket a diákok és a nyelvet tanulni kívánók egyaránt eredményesen használhatnak.

Dr. Müller Józseftől, a Deák Gimnázium tanár-szerzőjétől kérdeztük, milyen céllal íródott a leggyakoribb német beszédfordulatokról, frazeológiai egységekről és idiómák gyűjteményéről írott könyv és a gyakorlatban hogyan lehet hasznosítani?

– Azt kellett figyelembe venni, hogy a nyelvtudományban is vannak olyan félkész mondatelemek, amelyek egymással összerakhatók és egy új környezetben használhatók. Ezek az összefüggések nem minden esetben vezethetők le az egyes szavak jelentéséből, tehát idiomatikus jelentést adnak a kifejezésnek és a diáknak azt kell megtanulni, hogy hogyan kell rendszerezni, miként kell mondatot alkotni. A könyvben leírt 500 példamondat segítségével a gyerek megtanulhat fordítani, s azt is, hogy miként kell ezeket a frázisokat használni, amelyek a könyvben szerepelnek.

K. F.